

Η καλλιέργεια του βίκου και η χρήση του σε συστήματα αμειψισποράς

Αντώνης Πογιατζιής
Λειτουργός Γεωργίας
στο Τμήμα Γεωργίας

Ο καλλιεργούμενος βίκος (*Vicia sativa*), θεωρείται το σημαντικότερο από τα χειμερινά κτηνοτροφικά ψυχανθή γιατί προσαρμόζεται πιο εύκολα στα διάφορα εδαφοκλιματικά περιβάλλοντα της Κύπρου, αλλά και γιατί, αδιαμφισβήτητα, είναι από τα πλέον κατάλληλα φυτά για την εφαρμογή του συστήματος της αμειψισποράς σε αγρούς που έχουν ταλαιπωρηθεί από τη συνεχιζόμενη μονοκαλλιέργεια των σιτηρών. Αποτελεί άριστη ζωοτροφή και χρησιμοποιείται για βόσκηση κοπαδιών, για παραγωγή καρπού, σανού, ενσιρωμένης τροφής και σαν φυτό χλωράς λίπανσης. Είναι φυτό των δροσερών κλιμάτων, αν και οι διάφορες ποικιλίες του αντιδρούν διαφορετικά στο ψύχος. Γενικά, όμως, ο βίκος χαρακτηρίζεται ως φυτό με περιορισμένη αντοχή στο ψύχος.

Οι ανάγκες του σε υγρασία εδάφους είναι, σχετικά, μεγάλες και οι περιοχές που καλλιεργείται πρέπει να έχουν ύψος ετήσιας βροχόπτωσης τουλάχιστον 400mm. Οι απαιτήσεις σε εδαφική υγρασία είναι περισσότερες κατά τα πρώτα στάδια ανάπτυξης και κατά την περίοδο γεμίσματος του σπόρου. Προτιμά εδάφη μέτριας γονιμότητας με μέση σύσταση και καλή αποστράγγιση. Επιπλέον, αντέχει σε όξινο εδαφικό περιβάλλον περισσότερο από άλλα ψυχανθή. Οι καλύτερες αποδόσεις όμως, επιτυγχάνονται σε εδάφη πλούσια σε ασβέστιο τα οποία εφοδιάζονται με επαρκείς ποσότητες φωσφόρου.

Μπορεί να καλλιεργηθεί και μόνος του, αλλά εξαιτίας της ευπάθειάς του στο πλάγιασμα προτιμάται η συγκαλλιέργειά του με ένα χειμερινό σιτηρό, συνήθως, κριθάρι ή σιφωνάρι. Τελευταία, έχει εφαρμοστεί η συγκαλλιέργειά του και με το υβρίδιο σιταριού «τριτικάλε». Η συγκαλλιέργεια παρέχει μεγαλύτερη απόδοση σε φυτομάζα ανά δεκάριο, αλλά το χόρτο είναι κατώτερης ποιότητας σε σύγκριση με τη μονοκαλλιέργεια. Ο βίκος είναι το πρώτο ετήσιο χειμερινό κτηνοτροφικό ψυχανθή που χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη έκταση στην Κύπρο αντί της αγρανάπαυσης κατά τη δεκαετία του 1950 και το οποίο μπορεί να ενταχθεί σε οποιοδήποτε σύστημα αμειψισποράς. Όταν καλλιεργείται για σανό, απαλλάσσει τον αγρό από ζιζάνια και τον εμπλουτίζει με θρεπτικά συστατικά εξαιτίας της αζωτοδεσμευτικής του ικανότητας.

Η προετοιμασία του εδάφους για σπορά δεν διαφέρει από εκείνη που εφαρμόζεται στα χειμερινά σιτηρά, αφού περιλαμβάνει το όργωμα μετά τις φθινοπωρινές βροχές ή μετά τη συγκομιδή της προηγούμενης καλλιέργειας και ψιλοχωμάτισμα του εδάφους με δισκοσβάρνα.

Ο βίκος σπέρνεται, συνήθως, κατά το Νοέμβριο, με κριτήριο πάντοτε τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν και, κυρίως, τους χειμωιάτικους παγετούς. Οι πολύ πρώιμες σπορές δεν ενδείκνυνται γιατί η έντονη βλαστική ανάπτυξη των φυτών που παρατηρείται προκαλεί και έντονο πλάγιασμα. Επίσης, οι πολύ όψιμες σπορές πολύ πιθανόν να συμπέσουν με περιόδους δυσμενών καιρικών συνθηκών και έντονου ψύχους, με αποτέλεσμα τα νεαρά φυτά να καταστραφούν. Η ποσότητα σπόρου που θα χρησιμοποιηθεί κατά τη σπορά ποικίλει και είναι ανάλογη της χρήσης της καλλιέργειας, δηλαδή, αν η καλλιέργεια θα χρησιμοποιηθεί για παραγωγή σπόρου, σανού, χόρτου ή θα βοσκηθεί. Σε περιπτώσεις όπου ο βίκος θα σπαρθεί σαν μοναδική καλλιέργεια στον αγρό, η ποσότητα σπόρου που χρησιμοποιείται για σποροπαραγωγή εξαρτάται από τη γονιμότητα του εδάφους και κυμαίνεται από 5–15Kg/δεκάριο. Στις σανοδοτικές καλλιέργειες χρησιμοποιείται, συνήθως, περισσότερος σπόρος που φθάνει και τα 18Kg/δεκάριο.

Στις περιπτώσεις συγκαλλιέργειας βίκου με σιτηρό, η ποσότητα σπόρου που θα χρησιμοποιηθεί εξαρτάται από το είδος του συγκαλλιεργούμενου σιτηρού και τη γονιμότητα του εδάφους. Έτσι, για τις καρποδοτικές καλλιέργειες η αναλογία σπόρου βίκου-σιτηρού είναι για τα γόνιμα εδάφη 60-70% βίκος και 30-40% για κριθάρι ή σιφωνάρι. Στα φτωχά εδάφη, όπου το κριθάρι ανταγωνίζεται έντονα το βίκο, το ποσοστό του κριθαριού πρέπει να μειωθεί στο 15-20%. Στις καλλιέργειες που προορίζονται για σανοποίηση, η αναλογία του κριθαριού κυμαίνεται από 30-50%.

Πρέπει και επιβάλλεται να χρησιμοποιείται μόνο πιστοποιημένος σπόρος βίκου και σιτηρών, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται υψηλές αποδόσεις παραγωγής και να αποφεύγονται επιμολύνσεις τεμαχίων με διάφορα ζιζάνια και ασθένειες.

Η λίπανση του βίκου βασίζεται, κυρίως, στην προσθήκη Φωσφόρου στο έδαφος αφού η αζωτούχος λίπανση δεν θεωρείται γενικά απαραίτητη στα χειμερινά ψυχανθή όταν αζωτοδεσμεύουν ικανοποιητικά. Η λίπανση θα πρέπει να βασίζεται σε ανάλυση εδάφους. Σε περίπτωση που δεν θα γίνει ανάλυση εδάφους θα μπορούσε να εφαρμοστεί εμπειρικά 15-20 κιλά λίπασμα του τύπου 16-20-0 ανά δεκάριο. Σε περίπτωση βιολογικής καλλιέργειας, τα ανόργανα χημικά λιπάσματα μπορούν να αντικατασταθούν με οργανικά λιπάσματα, όπως την κοπριά ή τα ανάλογα βιολογικά εμπορικά λιπάσματα στις ενδεδειγμένες ποσότητες που αναγράφονται στις συσκευασίες ή κατόπιν συμβουλής από γεωπόνο.

Το καταλληλότερο στάδιο συγκομιδής του βίκου, που προορίζεται για σανό ή ενσίρωση είναι όταν οι λοβοί έχουν αποκτήσει τα 2/3 του μεγέθους τους. Αν η συγκομιδή γίνει νωρίτερα, κατά το στάδιο της άνθησης, η ποιότητα του σανού θα είναι καλύτερη, αλλά η ποσότητά του θα είναι μειωμένη. Η συγκομιδή των καρποδοτικών καλλιεργειών συνίσταται να γίνεται όταν το χρώμα των περισσότερων λοβών είναι κιτρινωπό. Στην περίπτωση που η καλλιέργεια προορίζεται για χλωρά λίπανση, η εποχή ενσωμάτωσης καθορίζεται από την πρωιμότητα της καλλιέργειας και, κυρίως, από την εποχή εγκατάστασης της καλλιέργειας που θα ακολουθήσει.

Η πρόωρη ενσωμάτωση περιορίζει τη λιπαντική αξία που προσφέρεται, λόγω της περιορισμένης ποσότητας χορτομάζας, ενώ η πολύ όψιμη ενσωμάτωση καθιστά δύσκολη τόσο την ενσωμάτωση του βίκου, όσο και τη σπορά της επόμενης καλλιέργειας. Γενικά, συνίσταται η ενσωμάτωση του βίκου να γίνεται, περίπου, ένα μήνα πριν τη σπορά της επόμενης καλλιέργειας, έτσι ώστε να δίνεται ορισμένος χρόνος για τη μερική αποσύνθεσή του.

